

VOORBESCHOUWING **MINIFESTIVAL SPRAAKMAKERS**

Op het minifestival 'Spraa makers' verbinden acteurs klassieke kamermuziek met de actualiteit. „Klassieke muziek kan leren van het theater.”

Door onze medewerker **Joep Stapel**

'Joseph Haydn was een zpp'er avant la lettre'

Ramsey Nasr: „Als je schimmel bent, heb je geen hart.”

Waarom is een klassiek concert maar zelden toegesneden op de actualiteit? Wie naar de schouwburg gaat om Shakespeare te zien, ziet heel iets anders dan de tijdgenoten van de Britse bard ruim vier eeuwen geleden. Makers brengen nieuwe lagen aan, zelfs de tekst is niet heilig. Die benadering geeft theater als kunstvorm een grote maatschappelijke relevantie, zegt cultureel ondernemer Johan Idema: „Ik zag laatst een stuk van Shakespeare waarin de mannenrollen door vrouwen werden gespeeld en andersom, zodat het óók een voorstelling over gender werd.”

Van die aanpak kan de klassieke muziek wat leren, vindt Idema. Samen met producent Frank Veenstra zette hij het reizende minifestival *Spraa makers* op.

Spraa makers verbindt klassieke kamermuziek met grote verhalen van deze tijd, ten tonele gebracht door aansprekende vertellers - in deze eerste editie zijn dat de acteurs Pierre Bokma, Jade Olieberg en Ramsey Nasr.

Vooropgesteld: aan de muziek schort niets. Integendeel, Idema is een liefhebber pur sang en in veel gevallen werkt het traditionele concertformat prima. Maar het staat wel met zijn rug naar de wereld. Wat hij mist in de klassieke-muzieksector is de bereidheid om in te springen op de actualiteit en nieuw licht op bestaand repertoire te werpen.

Idema: „Klassieke muziek is niet iets heiligs dat je onder een stolp moet stoppen. Het is vrij en kneedbaar materiaal. Wij zetten een stuk soms stil of praten erdoorheen, houden een toon aan, net wat nodig is. We doseren heel secuur, het for-

„
Klassieke muziek is niet iets heiligs dat je onder een stolp moet stoppen

FOTO IVO VAN DER BENT

Johan Idema: „Klassieke muziek moet je niet onder een stolp stoppen.”

mat is gericht op de overdracht van betekenis.”

Volgens Idema blijkt uit onderzoek dat bezoekers klassieke concerten doorgaans als fijn en ontspannend ervaren, maar dat ze weinig meekrijgen van de verhalen achter muziek. „Neem Joseph Haydn, dat was een zpp'er avant la lettre. Wij verbinden zijn werk aan de discussie over *fair pay*, wat een heel groot thema is in de podiumkunsten. Wat verdienen die musici op het podium eigenlijk? Hoeveel werk stoppen zij in hun optreden? Wat is muziek eigenlijk waard? Pierre Bokma vond de eerlijke beloning van makers urgent genoeg om mee te doen, hij kan met autoriteit over dit onderwerp praten.” Ondertussen weeft het Ragazze Quartet Haydns Strijkkwartet op. 64, nr. 5 'De nachtegaal' door Bokma's verhaal heen.

Sensualiteit

Naast 'Fair Pay' bestaat deze eerste editie van *Spraa makers* uit nog twee delen. In 'Vrije Vrouwelijkheid' vertelt Jade Olieberg een verhaal over onafhankelijkheid en sensualiteit aan de hand van de middeleeuwse mystici en musici Hadewijch en Hildegard von Bingen. Holland Baroque en het Bastarda Trio spelen werken van beide voorlopers van het feminisme. En in 'Wood Wide Web' onderzoeken Ramsey Nasr en rietkwintet Calefax aan de hand van Schumanns *Waldszenen* het zogenaamde 'bomeninternet': via schimmeldraden blijken bomen een intelligent netwerk te vormen.

Een belangrijke rol is weggelegd voor improvisatie-acteur en presentator Lucas de Man, die zorgt dat de performances vloeiend en verrassend in elkaar overlopen. „Dat formele, voorspelbare van een ensemble dat opkomt, optreedt en weer afgaat, dat willen we juist niet”, zegt Idema.

Voor Ramsey Nasr, die zijn eigen tekst schreef, zijn bossen en schimmelnetswerken allerminst een ver-van-mijn-bedshow. Behalve acteur en gelauwerd dichter en schrijver is hij namelijk ook 'amateurbioloog'. „Korstmossen hebben mijn speciale aandacht”, zegt hij aan de telefoon, met een lach. Ooit mocht hij mee op een expeditie naar Spitsbergen, waar een bryoloog (een bioloog die mossen bestudeert) hem door een loep liet kijken: „Het was een Alice in Wonderland-gevoel. Die ongelooflijke pracht is dus overal om je

heen, als je maar goed kijkt.”

Bovendien heeft Nasr een 'obsessie' voor klassieke muziek, sinds hij er op de toneelschool mee in aanraking kwam. Hij was meteen enthousiast toen Idema hem belde voor *Spraa makers*, al moest hij wel de nodige schroom overwinnen om zo vrij met de muziek om te gaan. „Johan hamerde erop dat we een nieuwe vorm maken, waarin tekst en muziek samengaan. De mensen die komen luisteren, weten dat. Daar houd ik me maar aan vast”, zegt Nasr. Hij weet zich gesteund door Calefax: „Zij zijn zo avontuurlijk en flexibel, daarom durfde ik het aan.”

Schimmels hebben geen hart

Voor zijn tekst voorzag Nasr de titels van Schumanns negen *Waldszenen* van interpretaties en associaties. Soms neemt hij daarbij ongewone perspectieven in, zoals dat van een schimmel - in 'Einsame Blumen' laat hij zelfs een romance opbloeien tussen een schimmel en alg, het verbond waaruit zijn geliefde korstmoss voortkomt. Ook het coronavirus komt langs, in een deeltje dat de vorm van een persconferentie heeft.

Schumanns negen delen hebben een gespiegelde structuur en die volgt hij, zegt Nasr. Zijn eigen verhaal begint ondergronds en werkt zich naar boven. Het vijfde deel, 'Freundliche Landschaft', vormt het kantelpunt, dat hij aangrijpt om abstractere vragen te stellen: „Bestaat het midden wel? Heeft het bos een midden?” En wie is zo hoogmoedig om te menen dat hij midden in de schepping staat? „Zoals de mens omgaat met de natuur, dat raakt me”, zegt Nasr. „Als je een schimmel bent, heb je geen hart. Ze kunnen je in tweeën hakken en je groeit gewoon verder. Het hele idee van een netwerk is dat het geen kern heeft. Maar schimmels ruimen wel onze rommel op, zelfs ruwe olie.” Zo'n boswandeling die Schumann verklankte was in de Romantiek niet alleen een evocatie van natuurschoon, benadrukt hij: „Het stond ook symbool voor contact met het onderbewuste. Wat zegt de wereld ons? De wereld zegt ons dat we nietig zijn en er niet toe doen.”

Spraa makers. Première op 22/3 in Flint in Amersfoort. Daarna tournee langs Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Enschede en Eindhoven. Inl: flint.nl